

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

KNO.410.005.03.2015
P/15/028

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 56 61, F +48 22 444 56 82
kno@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/15/028 - Rozwój czytelnictwa w Polsce
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
Kontroler	Danuta Bolikowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 92545 z dnia 29 lipca 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Narodowe Centrum Kultury, 01-231 Warszawa, ul. Płocka 13, zwane dalej NCK lub Centrum
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Dudek, Dyrektor, zwany dalej Dyrektorem NCK (dowód: akta kontroli str. 5-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W latach 2012-2015 NCK prawidłowo wypełniało zadania związane z zarządzaniem programami dotyczącymi czytelnictwa, w tym dotacyjnymi programami własnymi pn. *Promocja języka polskiego i Ojczysty – dodaj do ulubionych* oraz udzielaniem dofinansowania organizacjom pozarządowym i samorządowym instytucjom kultury, które w trybie konkursowym uzyskały wsparcie finansowe projektów w ramach tych programów. Ponadto NCK prawidłowo realizowało zadania związane z *Kampanią społeczno-edukacyjną Ojczysty – dodaj do ulubionych*, działaniami w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2014-2020² oraz projektami kulturalnymi i wydawniczymi, promującymi czytelnictwo. Projekty realizowane przez beneficjentów oraz działania promocyjne NCK poprzez telewizję, radio, Internet, akcje *Narodowego Czytania* wspierały czytelnictwo również wśród osób nieczytających, w tym dzieci i młodzieży, stwarzając warunki do wzrostu poziomu czytelnictwa.

NCK prawidłowo wykorzystало i rozliczyło dotacje celowe udzielone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego³ na realizację zadań związanych z promocją czytelnictwa, terminowo przekazywało niewykorzystane kwoty dotacji oraz informacje o wykorzystaniu tych dotacji. NCK, poza stwierdzonymi nieprawidłowościami, prawidłowo dokonywało oceny wniosków i wyboru beneficjentów oraz terminowo i prawidłowo rozliczało dofinansowanie udzielone w ramach programów. Monitorowało osiąganie celów programów dotacyjnych *Ojczysty – dodaj do ulubionych* w projektach poszczególnych beneficjentów oraz dokonywało rozliczenia raportów końcowych beneficjentów, w tym realizacji celów, kwalifikowalności wydatków, prawidłowości rozliczeń, osiągniętych efektów i ich wskaźników.

Wskaźniki efektywności projektów realizowanych przez beneficjentów w ramach programów dotacyjnych *Promocja języka polskiego i Ojczysty – dodaj do ulubionych* zostały w większości osiągnięte (nie osiągnięto wskaźników w 2 z 45 objętych badaniem projektów

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Dalej: NPRCz. Program ogłoszony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 25 października 2013 r.

³ Dalej: Minister.

w latach 2012-2014). Cele ww. programów dotacyjnych zostały osiągnięte m.in. poprzez realizację projektów popularyzujących wiedzę o języku polskim i kształtujących świadomość językową.

NCK osiągnęło w 2012 i 2014 r. wszystkie planowane mierniki efektywności w zawartych z Ministrem umowach o udzielenie dotacji celowych na *Kampanię społeczno-edukacyjną Ojczysty – dodaj do ulubionych*. Nieosiągnięcie w 2013 r. jednego z sześciu planowanych mierników (liczby przyznanych nagród) nie miało wpływu na realizację celów kampanii. Efektami rzeczowymi kampanii w latach 2012-2014 było m.in. zorganizowanie 12 wydarzeń kulturalnych dla 1.365 tys. odbiorców, wyprodukowanie siedmiu spotów telewizyjnych i trzech radiowych, poświęconych tematyce poprawności językowej oraz wzrost do 72 tys. aktywnych użytkowników profilu kampanii na portalu społecznościowym Facebook.

W zakresie działań związanych z NPRCz NIK zauważa, że pomimo opracowania założeń kampanii promocyjnej NPRCz nie udało się jej zrealizować w całości. Nie zrealizowano szkoleń dla księgarzy, pomimo podjęcia zaawansowanych działań nad opracowaniem ich koncepcji i ankiety potrzeb szkoleniowych, co spowodowane było przekazaniem tych zadań innej instytucji kultury.

Nieprawidłowości polegały na podawaniu w umowach z beneficjentami programów dotacyjnych dat zawarcia niezgodnych z datą faktycznego ich podpisania, co w ocenie NIK nie miało wpływu na realizację celów programów i zadań objętych dofinansowaniem. Ponadto NCK udzieliło beneficjentowi w ramach programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* w 2015 r. dofinansowania w kwocie 24 tys. zł na podstawie wniosku niespełniającego wymogów formalnych, tj. podlegającemu odrzuceniu.

Uwagi NIK dotyczyły stosowania zbyt restrykcyjnych zasad oceny formalnej wniosków o dofinansowanie w programach dotacyjnych, wykluczenia w 2015 r. wspierania projektów beneficjentów ze wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców poprzez rezygnację w ocenie wniosków z kryterium społecznego, promującego projekty beneficjentów ze wsi oraz małych miast i miejscowości oraz wykazania w informacji dla Ministra o wykorzystaniu dotacji celowej osiągniętej wartości miernika niezgodnej ze stanem faktycznym.

W ocenie NIK wydanie i dystrybucja książki pt. *Pierwsza książka mojego dziecka* stanowiły przykład dobrej praktyki w dziedzinie promowania czytelnictwa oraz były działaniem inicjującym zainteresowanie książką u dzieci i ich rodzin. Kontynuacja tego programu mogłaby być wymiernym wkładem w ramach sprawowanego przez państwo mecenatu nad rozwojem czytelnictwa w Polsce.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawidłowość zarządzania programami dotyczącymi rozwoju czytelnictwa

1.1. Programy dotacyjne Narodowego Centrum Kultury

Opis stanu
faktycznego

Narodowe Centrum Kultury⁴ jako państwowa instytucja kultury prowadziło w latach 2012-2015 działalność na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁵ oraz statutu⁶. Cele statutowe⁷

⁴ Utworzone na podstawie zarządzenia nr 7 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 marca 2006 r. w sprawie podziału państwowej instytucji kultury Instytutu im. Adama Mickiewicza i utworzenia państwowej instytucji kultury – Instytutu Adama Mickiewicza oraz państwowej instytucji kultury – Narodowego Centrum Kultury (Dz. Urz. MKiDN Nr 2, poz. 14).

⁵ Dz. U. z 2012 r., poz. 406 ze zm.

⁶ Nadanego zarządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie nadania statutu Narodowemu Centrum Kultury (Dz. Urz. MKiDN z 2014 r., poz. 49), a wcześniej – statutu nadanego zarządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 kwietnia 2013 r. (Dz. Urz. MKiDN z 2013 r., poz. 13 ze zm.) i zarządzeniem nr 8 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 marca 2006 r. (Dz. Urz. MKiDN Nr 2, poz. 15 ze zm.).

⁷ M.in. podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej i państwowej, promocję polskiego dziedzictwa narodowego jako ważnego elementu europejskiego dziedzictwa, edukację kulturalną, kreowanie zainteresowania kulturą i sztuką oraz inspirowanie i wspomaganie działających w sferze kultury i dziedzictwa narodowego osób fizycznych, prawnych i innych podmiotów.

realizowało poprzez m.in. prowadzenie projektów badawczych, edukacyjnych, kulturalnych, akcji społecznych i kampanii promocyjnych oraz działań na rzecz podtrzymywania polskiej tradycji i dziedzictwa narodowego poprzez prowadzenie własnych programów dotacyjnych, mających na celu wspieranie inicjatyw kulturalnych organizacji pozarządowych i samorządowych instytucji kultury⁸.

Działania NCK związane z promocją czytelnictwa w latach 2012-2015 dotyczyły promowania języka polskiego oraz prowadzenia kampanii promocyjnych. NCK nie dokonywało specjalistycznych analiz i ewaluacji w zakresie czytelnictwa.

NCK pełniło funkcję instytucji zarządzającej programem dotacyjnym *Ojczysty – dodaj do ulubionych* (w 2012 r. realizowanego pn. *Promocja języka polskiego*). Program ten został uruchomiony przez NCK we współpracy z Radą Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk i był prowadzony jako element kampanii społeczno-edukacyjnej *Ojczysty – dodaj do ulubionych*. NCK przed jego uruchomieniem korzystało z analiz poziomu czytelnictwa prowadzonych przez Bibliotekę Narodową oraz analiz Rady Języka Polskiego. W latach 2012-2015 Minister udzielił NCK na realizację ww. zadania dotacji celowych⁹ w łącznej w wysokości 4.000 tys. zł¹⁰. W kontrolowanym okresie NCK przeprowadziło nabory konkursowe do czterech edycji programu, w wyniku których przyznało dofinansowanie na realizację projektów łącznie 122 beneficjentom, w tym 39 samorządowym instytucjom kultury i 83 organizacjom pozarządowym.

W latach 2013-2014 NCK realizowało zadania związane z promocją czytelnictwa w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2014-2020. Obejmowały one program *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, program szkoleń dla księgarzy oraz kampanię promocyjną NPRCz.

Kampanie promocyjne w zakresie czytelnictwa prowadzone w latach 2012-2015 przez NCK obejmowały m.in. organizację Jubileuszu X Finału Kampanii Społecznej „Cała Polska czyta dzieciom”; wydanie, promocję i dystrybucję *Pierwszej książki mojego dziecka*; wsparcie realizacji akcji *Narodowe Czytanie „Pana Tadeusza”*, *Narodowe Czytanie dzieł Aleksandra Fredry*, *Narodowe Czytanie „Trylogii” Henryka Sienkiewicza* oraz prowadzenie *Kampanii społeczno-edukacyjnej Ojczysty – dodaj do ulubionych*, w tym organizację corocznej Gali Języka Ojczystego.

(dowód: akta kontroli str. 7-128, 171-177, 1500-1744)

1.2. Kampania społeczno-edukacyjna *Ojczysty – dodaj do ulubionych*

Opis stanu faktycznego

W latach 2012-2015 NCK otrzymało dotacje celowe na realizację *Kampanii społeczno-edukacyjnej Ojczysty – dodaj do ulubionych* w łącznej wysokości 3.955 tys. zł.

W ramach *Kampanii społeczno-edukacyjnej Ojczysty – dodaj do ulubionych*¹¹ NCK prowadziło działania kulturalne i edukacyjne, związane z promocją czytelnictwa. Celem kampanii, objętej honorowym patronatem Prezydenta RP, było kształtowanie świadomości językowej Polaków i propagowanie dbałości o poprawność polszczyzny. W ramach kampanii NCK corocznie organizowało Galę Języka Ojczystego, podczas której wręczano medal „Zasłużony dla Polszczyzny”¹². Promocję *Ojczysty – dodaj do ulubionych* prowadzono na portalu społecznościowym Facebook, na którym działa profil NCK¹³, profesjonalna poradnia językowa oraz organizowane są konkursy popularyzujące wiedzę o języku polskim. Z profilu od 2012 r. skorzystało ponad 72 tys. aktywnych użytkowników.

⁸ Zadania związane z *Kampanią społeczno-edukacyjną Ojczysty – dodaj do ulubionych* realizował w latach 2012–2015 Dział Programowy NCK. Natomiast program dotacyjny *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, będący częścią kampanii, realizowany był w 2012 r. przez Dział Programowy, w 2013 r. przez Dział Edukacji, natomiast w latach 2014–2015 przez utworzony Dział Programów Dotacyjnych.

⁹ Na podstawie § 1 oraz w związku z § 4 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 1 września 2005 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, szczególnego trybu składania wniosków o udzielanie dotacji oraz trybu przekazywania i rozliczania udzielonych dotacji (Dz. U. nr 177, poz. 1474 ze zm.).

¹⁰ W 2013 i 2014 r. dwóch beneficjentów zrezygnowało z udziału w programie i na mocy porozumienia rozwiązującego umowę zwróciło NCK otrzymane dofinansowanie.

¹¹ Kampanię zainaugurowano w dniu 20 lutego 2012 r., w przeddzień Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego.

¹² Ustanowiony w 2012 r. przez Prezydenta RP.

¹³ *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, strona poświęcona społeczeństwu, kulturze i poprawnej polszczyźnie.

W 2012 r. na kampanię Centrum otrzymało od Ministra dotację w wysokości 1.250 tys. zł. W ramach kampanii zorganizowano: wystawę zabytków języka polskiego w Pałacu Krasińskich w Warszawie, debatę „Polszczyzna czterech pokoleń”, Galę Języka Ojczystego w Teatrze Polskim, kampanię w mediach – wyprodukowanie czterech spotów telewizyjnych („Zoo”, „Biuro”, „Sprawa”, „Dzieci”) i dwóch radiowych, prowadzenie profilu kampanii na portalu Facebook. Ponadto wydano serię wydawniczą „Ojczysty – dodaj do ulubionych”, w tym książki: „Etyczny i pragmatyczny. Polskie dyskursy polityczne po 1989 roku”, „Haiku”, „Oblicza polszczyzny”, edukacyjne dodatki do czasopism dla dzieci i młodzieży „Victor Junior” i „Victor „Gimnazjalista”, wsparto Ogólnopolskie Dyktando w Katowicach oraz Rymoliryktando (dyktando wykorzystujące elementy popkulturowe i performance).

W 2013 r. na kampanię NCK otrzymało dotację celową w wysokości 1.130 tys. zł. W ramach kampanii zorganizowano m.in.: Galę Języka Ojczystego w Teatrze Polskim w Warszawie, kampanię w mediach – wyprodukowano dwa edukacyjne spoty telewizyjne („Masakra”, „Ogarniać”) i teledysk „Alfabet”¹⁴, prowadzenie profilu kampanii i organizację konkursów na portalu społecznościowym Facebook, serię wydawniczą „Ojczysty – dodaj do ulubionych”, w tym wydanie książki: „Polski z urzędu. O poprawności języka urzędowego”, współorganizację Imienin Jana Kochanowskiego i Roku Tuwima, produkcję gadżetów.

W 2014 r. na kampanię Centrum otrzymało dotację celową w kwocie 800 tys. zł. Dotację wykorzystano m.in. na organizację Gali Języka Ojczystego, w tym spektaklu muzycznego „Polska szopa” prezentującego wybrane lektury szkolne, produkcję spotu telewizyjnego „Ojczysty”, kontynuację prowadzenia profilu na portalu Facebook, produkcję gadżetów.

W 2015 r. na kampanię NCK otrzymało dotację celową w wysokości 775 tys. zł. i zorganizowało m.in. Galę Języka Ojczystego oraz sfinansowało cykl audycji radiowych pt. „Język giętki” oraz prowadziło poradnię językową na portalu Facebook. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK (2 września 2015 r.) zadanie było w trakcie realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 342-365, 1359-1377)

1.3. Działania związane z Narodowym Programem Rozwoju Czytelnictwa 2014-2020

Opis stanu faktycznego

W 2013 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej NCK na zadanie pn. *Promocja Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa* w kwocie 600 tys. zł. Zrealizowano dwa spoty telewizyjne, których emisja odbyła się w sieci kin. Powstał logotyp programu w trzech odmianach. W ramach promocji NPRCz wśród najmłodszych zrealizowano dodruk książek „Pestka, Drops, Cukierek. Liczby Kultury” oraz „Puszek, Druciak, Zakładka i inne listy. Liczby Kultury”. NCK wydało także płytę „List do Ciebie”, promującą ideę czytelnictwa oraz zrealizowało wspólnie z Biblioteką Publiczną m.st. Warszawy pilotażową wersję projektu „Przejrzeniówki” – digitalizacji spotkań poświęconych recenzjom nowości wydawniczych.

W 2014 r. na zadanie *Działania związane z Narodowym Programem Rozwoju Czytelnictwa*, Minister udzielił NCK dotacji celowej w kwocie 1.853 tys. zł, w tym 1.353 tys. zł na działania promocyjne wokół NPRCz oraz 500 tys. zł na program szkoleń dla księgarzy. Udział NCK w realizacji NPRCz został wstrzymany przez Ministra na przełomie sierpnia i września 2014 r., a dotacja została zmniejszona do kwoty 482,9 tys. zł (480,5 tys. zł na działania promocyjne wokół NPRCz i 0,25 tys. zł na szkolenia dla księgarzy). Zrealizowane działania promocyjne dotyczyły: projektu „Czytanie ucłowiecza” podczas Warszawskich Targów Książki i Festiwalu Komiksowa Warszawa¹⁵, imprezy plenerowej podczas Imienin Jana Kochanowskiego – interaktywne czytanie książki ze znaną aktorką, konkursu plastycznego, warsztatów i zabaw dla dzieci i młodzieży. Ponadto podczas Big Book Festivalu – jednego z największych niezależnych festiwali książkowych w Polsce, Centrum zorganizowało

¹⁴ Animowany teledysk do utworu „Alfabet”, przeznaczony dla dzieci od lat pięciu, uczących się polskich liter.

¹⁵ Projekt polegał na kolorowaniu kredą przez uczestników targów gigantycznej podobizny Tytusa (bohatera komiksów Papcia Chmiela *Tytus, Romek i A'Tomek*) na płycie Stadionu Narodowego. Grafika z hasłem „Czytanie ucłowiecza” wydrukowana została również na biletach wstępu na targi. Film promocyjny, realizowany na płycie stadionu, zawierał relacje z kolorowania, a także krótkie wywiady z uczestnikami i życzenia od nich dla autora. W trakcie targów na wszystkich telebimach oraz ekranach Stadionu Narodowego emitowane były spoty NPRCz, a w holu głównym została zaprezentowana młodym czytelnikom znana ze spotów makieta Papierowego Miasta.

warsztaty dla gimnazjalistów dotyczące literatury w sieci oraz wykład dla czytelników na temat słów powstających w Internecie i ewolucji języka związanej z codziennym komunikowaniem się on-line. Przygotowano także materiał programowy do emisji radiowej *Narodowe Czytanie. Henryk Sienkiewicz „Trylogia”*. NCK w ramach promocji czytelnictwa sfinansowało także autorskie warsztaty czytelnicze na Festiwalu Woodstock („Moliki książkowe czytają na Woodstock”) oraz koordynację i organizację wydarzeń na Targach Książki w Krakowie i Festiwalu Conrada. Ponadto NCK sfinansowało produkcję materiałów promocyjnych, w tym toreb reklamujących NPRCz.

W wyniku decyzji Ministra wstrzymano realizację zadań Centrum w ramach NPRCz. Dyrektor NCK wyjaśnił, że jedną z przyczyn zakończenia działań NCK w NPRCz było powierzenie przez Ministra realizacji programu Kultura Dostępna, z kilkukrotnie wyższym budżetem, wymagającym zaangażowania większej liczby pracowników. NCK opracowało logo NPRCz, plan promocji oraz program szkoleń dla księgarzy, w związku z czym realizację rozpoczętych zadań mogły przejąć instytucje zaangażowane w program.

NCK opracowało założenia kampanii promocyjno-informacyjnej NPRCz. Wszczęte w lipcu 2014 r. postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na jej przeprowadzenie zostało unieważnione z powodu wstrzymania zadań realizowanych przez NCK w ramach NPRCz. NCK opracowało także założenia i harmonogram *Programu szkoleń dla księgarzy* oraz zleciło wykonanie badania CATI i rozesłanie mailingu do księgarzy w sprawie rozpoznania potrzeb szkoleniowych, na które poniosło wydatki w łącznej kwocie 0,25 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 174-175, 370, 389-440, 995-1042, 1065-1095, 1467-1484)

1.4. Inne działania związane z promocją czytelnictwa

Opis stanu
faktycznego

W 2012 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej na zadanie pn. *Jubileusz X Finału Kampanii Społecznej „Cała Polska czyta dzieciom”* w kwocie 175 tys. zł. NCK wraz z Fundacją ABCXXI – Cała Polska Czyta Dzieciom było współorganizatorem Jubileuszowego X Finału Kampanii Społecznej „Cała Polska czyta dzieciom” w Teatrze Dramatycznym w Warszawie (w gali uczestniczyła znana poetka, a w programie artystycznym wystąpili soliści z Teatru Muzycznego Roma oraz Grupa MoCarta).

W 2012 r. Minister udzielił Centrum również dotacji celowej na wydanie *publikacji Pierwsza książka mojego Dziecka* w wysokości 100 tys. zł. Publikacja (6 tys. egzemplarzy) została przekazana matkom na oddziałach położniczych placówek służby zdrowia w czterech województwach, tj.: podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim¹⁶. Publikacja m.in. zachęcała rodziców do codziennego czytania dziecku 20 minut dziennie, zawierała informacje na temat korzyści rozwojowych płynących z czytania od urodzenia, przykłady wpływu czytania na zdrowie i życie dzieci, a także wiersze dla dzieci znanych autorów¹⁷. W 2013 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej na zadanie pn. *Dystrybucja i promocja publikacji „Pierwsza książka mojego dziecka”* w kwocie 25 tys. zł.

W 2013 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej w wysokości 100 tys. zł na zadanie pn. *Promocja i ewaluacja programu Ojczysty – dodaj do ulubionych oraz organizacja wydarzeń dedykowanych programowi i jego obsługa*. W ramach ww. zadania NCK współorganizowało z Uniwersytetem Jagiellońskim I Kongres Dydaktyki Polonistycznej w Krakowie, w tym dwa panele dyskusyjne. Podczas pierwszego panelu pt. *Po co i jak promować polszczyznę? Wokół programu Narodowego Centrum Kultury „Ojczysty – dodaj do ulubionych”*, Centrum zaprezentowało podsumowanie kampanii i programu oraz zdjęcia, fragmenty filmów i prezentacje stron internetowych zrealizowanych w ramach najlepszych projektów dofinansowanych z programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych*. Drugi panel, z udziałem znanych pisarzy, dotyczył promocji czytelnictwa.

¹⁶ Województwa wybrano ze względu na kryteria: najniższy odsetek czytelnictwa oraz najniższy PKB.

¹⁷ M.in. „Lokomotywę” Juliana Tuwima, „Idzie niebo” Ewy Szelburg-Zarembiny, „W kredensowym zamku” Joanny Papuzińskiej. Do książki dołączono płytę DVD z filmem edukacyjnym „Jak kochać dziecko?”, omawiającym sposoby zaspokajania potrzeb emocjonalnych dzieci oraz „Kołysanki i śpiewanki dla Najmłodszych” służące rozwojowi ich muzykalności. Książka jest przedmiotem przyjaznym i bezpiecznym dla dziecka i spełnia wymagania Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/48/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa zabawek (Dz.Urz. UE L170/1 30.06.2009 PL) oraz posiada oznakowanie CE.

Z dotacji celowych udzielonych przez Ministra NCK finansowało działania na rzecz promocji czytelnictwa dotyczące cyklu „Narodowe Czytanie”, organizowanego rokrocznie od 2012 r. z Kancelarią Prezydenta RP, Stołeczną Estradą oraz Polskim Radiem S.A., w formie całodniowego maratonu czytania na wolnym powietrzu przez wybitnych polskich aktorów teatralnych i filmowych klasyki literatury polskiej, transmitowanego w radiu i Internecie. W 2012 r. odbyło się *Narodowe Czytanie „Pana Tadeusza”* Adama Mickiewicza (dotacja w kwocie 100 tys. zł). W 2013 r. zrealizowano *Narodowe Czytanie. Aleksander Fredro* (dotacja w kwocie 200 tys. zł). W 2014 r. *Narodowe Czytanie „Trylogii” Henryka Sienkiewicza* odbywało się w ramach NPRCz (dotacja w kwocie 242 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 134, 624-662, 866-913, 1560-1611)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

W latach 2012-2015 NCK prawidłowo zarządzało programami dotyczącymi rozwoju czytelnictwa, w tym *Promocja języka polskiego* i *Ojczysty – dodaj do ulubionych*. Ponadto Centrum realizowało *Kampanię społeczno-edukacyjną Ojczysty – dodaj do ulubionych*, kampanie promocyjne w telewizji, radiu i Internecie oraz projekty kulturalne i wydawnicze promujące czytelnictwo. NCK prowadziło działania skierowane do dzieci i młodzieży (m.in. projekt *Pierwsza książka mojego Dziecka*, *Kampania Społeczna „Cała Polska czyta dzieciom”*, warsztaty dla najmłodszych czytelników) oraz gimnazjalistów (warsztaty podczas Imienin Jana Kochanowskiego, festiwali książkowych). Rokrocznie organizowało cykle *Narodowego Czytania*, w których wybitni polscy aktorzy teatralni i filmowi czytali klasykę literatury polskiej. Działania promocyjne poprzez telewizję, radio, Internet, akcje *Narodowego Czytania* wspierały czytelnictwo również wśród osób nieczytających, w tym dzieci i młodzieży, stwarzając warunki do wzrostu poziomu czytelnictwa.

2. Prawidłowość oceny wniosków, wyboru beneficjentów, wykorzystania oraz rozliczenia dotacji w ramach programów

Opis stanu
faktycznego

W latach 2012-2015 w ramach programów *Promocja języka polskiego* oraz *Ojczysty – dodaj do ulubionych* Minister każdorazowo zatwierdzał regulamin tych programów oraz składy Zespołów Oceniających¹⁸. Ogłoszenia o naborze wniosków, regulaminy programów, wymagane formularze dokumentów oraz wyniki naborów były publikowane na stronie internetowej NCK. Warunkiem rozpatrzenia wniosku w latach 2012-2013 było złożenie wniosku wraz z wymaganymi załącznikami, w terminie określonym w regulaminie. W latach 2014-2015 wnioski były wypełniane w systemie EBOI¹⁹, a warunkiem ich rozpatrzenia była poprawność formalna, wypełnienie wniosku w EBOI oraz terminowe nadesłanie do NCK wygenerowanego elektronicznie *Potwierdzenia złożenia wniosku*.

Do kwalifikujących się zadań należały m.in. projekty edukacyjne oparte na interakcji i współdziałaniu, dotyczące języka polskiego, budujące kompetencje językowe i komunikacyjne, kierowane do wszystkich grup wiekowych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, w tym m.in. warsztaty, zabawy, gry; projekty popularyzujące wiedzę o języku, w tym m.in. wystawy, konkursy tematyczne, audycje radiowe i telewizyjne, kampanie i akcje społeczne; tworzenie stron i portali internetowych promujących język, popularyzujących wiedzę o języku polskim, zawierających treści kształtujące kompetencje językowe i komunikacyjne.

Warunkiem rozliczenia dofinansowania przez beneficjentów było sporządzenie w terminie określonym w umowie o dofinansowanie raportu końcowego z realizacji zadania, w tym wykazanie stopnia zrealizowania celów, efektów i osiągniętych wartości mierników oraz załączenie efektów rzeczowych zadania w formie druków, plakatów, zaproszeń, dokumentacji fotograficznej, płyt CD i DVD, itp.

¹⁸ W skład Zespołów Oceniających wchodził przedstawiciel NCK oraz eksperci zewnętrzni z Rady Języka Polskiego, Biblioteki Narodowej i MKiDN.

¹⁹ EBOI – Elektroniczne Biuro Obsługi Interesanta, system zapewniający komunikację elektroniczną pomiędzy wnioskodawcami a NCK.

2.1. Program *Promocja języka polskiego*

Opis stanu
faktycznego

W 2012 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej na dofinansowanie zadań w ramach programu *Promocja języka polskiego*²⁰ w wysokości 1.000 tys. zł. Dotacja została wykorzystana w kwocie 995,3 tys. zł. Niewykorzystaną dotację w wysokości 4.737,98 zł terminowo zwrócono do MKiDN. NCK terminowo złożyło do Ministerstwa informacje o wykorzystaniu dotacji (półroczną, za III kwartały i roczną).

W latach 2012-2015 Zespół Oceniający dokonywał oceny merytorycznej programów *Promocja języka polskiego* i *Ojczysty – dodaj do ulubionych*. Członkowie Zespołu oceniali wnioski indywidualnie, przyznając punkty zgodnie z kryteriami określonymi w regulaminie (ocena merytoryczna, społeczna, organizacyjna). Następnie punktacja przyznana przez każdego członka Zespołu była sumowana i wyciągano z niej średnią, dającą finalną ocenę wniosku.

W latach 2012-2014 w ocenie społecznej zawarto m.in. kryterium – wyrównywanie szans w dostępie do kultury, w szczególności na terenie wiejskim lub miejsko-wiejskim lub w małym mieście (do 20 tys. mieszkańców) oraz na terenach ubogich w podmioty prowadzące działalność kulturalną. W roku 2015 NCK zrezygnowało z ujęcia tego kryterium oceny w regulaminie programu.

W ramach naboru do programu na 2012 r. złożono 203 wnioski. Oceny poprawności formalnoprawnej wniosków dokonali, zgodnie z regulaminem, pracownicy NCK (odrzucono trzy wnioski, w których stwierdzono błędy formalne). Zespół Oceniający dokonał oceny merytorycznej 200 wniosków. Opracowana przez Zespół lista preferencji wniosków została przedłożona Ministrowi. W zawartych z beneficjentami umowach określono m.in. termin oraz szczegółowe warunki realizacji i rozliczenia zadania. Warunkiem rozliczenia udzielonego dofinansowania było przedłożenie przez beneficjenta raportu końcowego, zawierającego ocenę merytoryczną realizacji zadania, osiągnięte wskaźniki rezultatów zadania, rozliczenie finansowe zadania oraz załączone materiały merytoryczne dotyczące wykonanego zadania. Dofinansowaniem objęto 33 projekty.

Badanie 15 wniosków²¹ o najwyższej wartości udzielonego dofinansowania na kwotę 680.865 zł (68% łącznej kwoty udzielonego w naborze dofinansowania) wykazało, że wnioski złożono terminowo i na wymaganych formularzach. Przyznane dofinansowanie beneficjenci wykorzystali w kwocie 678.245,18 zł, a 2.619,82 zł zwrócili do NCK. Beneficjenci złożyli raporty końcowe w terminach określonych w umowach. Do raportów załączono zestawienia faktur, kopie rachunków i faktur, dokumentację fotograficzną oraz wybrane efekty rzeczowe projektów, w postaci ulotek, plakatów, publikacji, płyt CD, potwierdzające zrealizowanie projektu. NCK dokonało sprawdzenia merytorycznego, formalnego i rachunkowego raportów i rozliczeń, i stwierdziło, że dofinansowanie wykorzystano zgodnie z umowami.

(dowód: akta kontroli str. 331-333, 447-545, 598-623)

2.2. Program *Ojczysty – dodaj do ulubionych*

Opis stanu
faktycznego

W 2013 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej na zadania programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* w kwocie 1.000 tys. zł²². Dotacja została wykorzystana w kwocie 957,6 tys. zł. Niewykorzystaną kwotę dotacji w wysokości 42.375,74 zł terminowo zwrócono do MKiDN. NCK terminowo złożyło do Ministerstwa informacje o wykorzystaniu dotacji celowej (półroczną, za III kwartały oraz roczną). W ramach naboru złożono 218 wniosków, spośród których odrzucono 51 wniosków, w których stwierdzono błędy formalne. Zespół Oceniający dokonał oceny merytorycznej 167 wniosków. Dofinansowaniem objęto 32 projekty.

²⁰ Umowa nr 273/DF-I/2012 z dnia 24 października 2012 r.

²¹ Spośród 13 wniosków najliczniejszej grupy beneficjentów pochodzących z woj. mazowieckiego, zbadano siedem, natomiast z łódzkiego zbadano wszystkie trzy wnioski.

²² Umowa nr 194/DF-I/2012 z dnia 6 sierpnia 2013 r.

Szczegółowym badaniem objęto 15 wniosków²³ o najwyższej wartości udzielonego dofinansowania na kwotę ogółem 708,3 tys. zł (71% łącznej kwoty udzielonego dofinansowania w naborze). Wnioski złożono terminowo i na wymaganych formularzach. Zespół Oceniający prawidłowo dokonał oceny merytorycznej wniosków. Przyznane dofinansowanie beneficjenci wykorzystali w wysokości 691,1 tys. zł, a niewykorzystane 17.238,34 zł zwrócili do NCK. Beneficjenci złożyli raporty końcowe w terminach określonych w umowach. Do raportów załączono zestawienia faktur, kopie rachunków i faktur, dokumentację fotograficzną oraz wybrane efekty rzeczowe projektów, w postaci ulotek, plakatów, publikacji, płyt CD, potwierdzające zrealizowanie projektu. NCK dokonało sprawdzenia merytorycznego, formalnego i rachunkowego raportów i rozliczeń, stwierdzając, że dofinansowanie wykorzystano zgodnie z umowami.

(dowód: akta kontroli str. 334-335, 683-743, 820-865)

W 2014 r. na program *Ojczysty – dodaj do ulubionych* realizowany w ramach NPRCz Minister udzielił NCK dotacji celowej w wysokości 1.000 tys. zł²⁴. Dotacja została wykorzystana w kwocie 929,6 tys. zł. Niewykorzystaną kwotę dotacji w wysokości 70.355,34 zł terminowo zwrócono do MKiDN. NCK terminowo złożyło do Ministerstwa informacje o wykorzystaniu dotacji (półroczną, za III kwartały i roczną). W ramach naboru złożono 391 wniosków w systemie elektronicznym EBOI, spośród których odrzucono 83 wnioski, w których stwierdzono błędy formalne²⁵. Zespół Oceniający dokonał oceny merytorycznej 308 wniosków. Dofinansowaniem objęto 29 projektów. Stwierdzono, że jeden z beneficjentów nie dokonał prawidłowego rozliczenia przyznanego dofinansowania. Kwota w wysokości 6.970,85 zł nie została uznana przez NCK, ponieważ dotyczyła wydatku poniesionego po upływie terminu realizacji zadania²⁶. Poza ww. przypadkiem dofinansowanie wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem.

Szczegółowym badaniem objęto 15 wniosków (51,7%)²⁷ o najwyższej wartości udzielonego dofinansowania, na kwotę ogółem 712 tys. zł (71% łącznej kwoty udzielonego dofinansowania). Wnioski złożono terminowo i na wymaganych formularzach. Beneficjenci wykorzystali przyznane dofinansowanie w wysokości 707,9 tys. zł, a niewykorzystaną kwotę 4.138,60 zł zwrócili do NCK. Beneficjenci złożyli raporty końcowe w terminach określonych w umowach. Do raportów załączono zestawienia faktur, kopie rachunków i faktur, dokumentację fotograficzną oraz wybrane efekty rzeczowe projektów, w postaci ulotek, plakatów, publikacji, płyt CD, potwierdzające zrealizowanie projektu. NCK dokonało sprawdzenia merytorycznego, formalnego i rachunkowego raportów i rozliczeń.

(dowód: akta kontroli str. 336-337, 914-994, 1054-1058, 1096-1137)

W 2015 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej na program *Ojczysty – dodaj do ulubionych* w kwocie 1.000 tys. zł. W ramach naboru złożono 385 wniosków w systemie elektronicznym EBOI, spośród nich odrzucono 68 wniosków, w których stwierdzono błędy formalne. Zespół Oceniający dokonał oceny merytorycznej 308 wniosków. Dofinansowanie uzyskało 28 projektów.

Szczegółowym badaniem objęto 28 wniosków (100%)²⁸. Badane wnioski zostały złożone na wymaganych formularzach oraz zawierały wymagane załączniki. Wnioski zostały ocenione przez Zespół Oceniający zgodnie z regulaminem. NCK zawarło z beneficjentami programu umowy o dofinansowanie.

Stwierdzono, że w ramach naborów do programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* w latach 2013-2015 najwyższą kwotę dofinansowania przyznano beneficjentom z województwa

²³ Spośród 12 wniosków najliczniejszej grupy beneficjentów pochodzących z woj. mazowieckiego, zbadano pięć, natomiast z łódzkiego zbadano wszystkie cztery wnioski.

²⁴ Umowa nr 122/DF-I/2014 z dnia 24 czerwca 2014 r.

²⁵ Najwięcej błędów formalnych dotyczyło: przeznaczenia wydatków z dotacji na koszty nieujęte w wykazie kosztów kwalifikowanych (71), nieuwzględnienia we wniosku wymogów określonych w regulaminie programu (4), w tym niewykazanie we wniosku wkładu własnego i całkowite zastąpienie go przychodami - 1, realizacja zadania poza terenem RP - 3.

²⁶ W wyniku wystąpienia NCK do sądu o zwrot środków, w dniu 11 sierpnia 2015 r. został wydany nakaz zapłaty w sądowym postępowaniu upominawczym.

²⁷ Spośród najliczniejszej grupy 12 wniosków beneficjentów, pochodzących z woj. mazowieckiego zbadano osiem, z łódzkiego zbadano wszystkie pięć wniosków.

²⁸ W tym najliczniejszą grupę 10 wniosków beneficjentów z woj. łódzkiego i dziewięć z woj. mazowieckiego, trzy z woj. zachodniopomorskiego, dwa z woj. dolnośląskiego.

mazowieckiego (w 2013 r. 12 projektów na kwotę 354 tys. zł, 2014 r. – dziewięć projektów na kwotę 482 tys. zł; 2015 r. – dziewięć projektów na kwotę 535 tys. zł) oraz z województwa łódzkiego (w 2013 r. cztery projekty na kwotę 132,1 tys. zł, 2014 r. – pięć projektów na kwotę 216 tys. zł, 2015 r. – 10 projektów na kwotę 324 tys. zł).

Wnioskodawcom zapewniono możliwość korekty i uzupełnienia wniosku w systemie EBOI, poprzez opcję aktualizacji złożonego już wniosku (do dnia zakończenia naboru). System EBOI umożliwiał skorygowanie trzech spośród 19 potencjalnych błędów formalnych, wskazując niezgodność procentowego udziału wnioskowanego dofinansowania w zadeklarowanym budżecie zadania z limitami określonymi w regulaminie danego programu; niezgodność kwoty wnioskowanego dofinansowania z limitami ustalonymi w regulaminie programu oraz niezgodność terminu realizacji zadania z obowiązującymi terminami rozpoczęcia i zakończenia zadania określonymi w regulaminie programu. Wnioskodawców, którzy złożyli wnioski co najmniej na dwa tygodnie przed terminem zakończenia naboru określonym w regulaminie, NCK informowało o stwierdzeniu we wniosku ewentualnych błędów formalnych, które można było poprawić do końca naboru. Nabór był prowadzony przez Dział Programów Dotacyjnych NCK, który dokonywał m.in. oceny formalnej wniosków.

(dowód: akta kontroli str. 338-341, 1137-1358, 1377-1466)

2.3. Kampanie i inne działania związane z promocją języka polskiego i czytelnictwa

Opis stanu faktycznego

W latach 2012-2014 NCK otrzymało dotacje celowe na realizację *Kampanii społeczno-edukacyjnej Ojczysty – dodaj do ulubionych* w łącznej wysokości 3.180 tys. zł. z czego wykorzystano 3.099,8 tys. zł. W 2015 r. NCK otrzymało dotację celową na ww. kampanię w wysokości 775 tys. zł, z czego w I półroczu wykorzystano 205,6 tys. zł.

W 2012 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej w wysokości 1.250 tys. zł²⁹, którą wykorzystano w kwocie 1.229,6 tys. zł. Niewykorzystaną kwotę dotacji 20.430,01 zł terminowo zwrócono do MKiDN. W 2013 r. Minister udzielił Centrum dotacji celowej w wysokości 1.130 tys. zł³⁰, którą wykorzystano w kwocie 1.087,8 tys. zł. Niewykorzystaną kwotę dotacji 42.243,89 zł terminowo zwrócono do MKiDN. W 2014 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej w wysokości 800 tys. zł, z czego wykorzystano 782,4 tys. zł. Niewykorzystaną kwotę dotacji 17.560,61 zł terminowo zwrócono do MKiDN. W 2015 r. Minister udzielił Centrum dotacji celowej w wysokości 775 tys. zł³¹, z czego w I półroczu 2015 r. wykorzystano 205,6 tys. zł (do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK zadanie było w trakcie realizacji).

W 2012 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej na wydanie publikacji *Pierwsza książka mojego Dziecka* w wysokości 100 tys. zł³². Dotację wykorzystano w wysokości 92,4 tys. zł, niewykorzystaną kwotę 7.593,25 zł terminowo zwrócono do MKiDN. Ponadto w 2013 r. Centrum otrzymało dotację celową na zadanie pn. *Dystrybucja i promocja publikacji "Pierwsza książka mojego dziecka"* w kwocie 25 tys. zł³³. Dotację wykorzystano w całości.

W 2013 r. NCK otrzymało od Ministra dotację celową w wysokości 100 tys. zł na zadanie pn. *Promocja i ewaluacja programu Ojczysty – dodaj do ulubionych oraz organizacja wydarzeń dedykowanych programowi i jego obsługa*³⁴, z czego wykorzystano 99,4 tys. zł. Niewykorzystaną dotację w wysokości 560,47 zł terminowo zwrócono do MKiDN.

W 2013 r. Minister udzielił NCK dotacji celowej NCK na zadanie pn. *Promocja Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa* w kwocie 600 tys. zł³⁵, z czego wykorzystano 596,1 tys. zł. Niewykorzystaną kwotę 3.893,07 zł NCK terminowo zwróciło do MKiDN.

²⁹ Umowa nr 9/DF-I/2012 z dnia 10 października 2012 r.

³⁰ Umowa nr 63/DF-I/2013 z dnia 25 kwietnia 2013 r.

³¹ Umowa nr 105/DF-I/2015 z dnia 13 kwietnia 2015 r.

³² Umowa nr 137/DF-I/2012 z dnia 18 września 2012 r.

³³ Umowa nr 75/DF-I/2013 z dnia 22 maja 2013 r.

³⁴ Umowa nr 124/DF-I/2013 z dnia 25 czerwca 2013 r.

³⁵ Umowa nr 270/DF-I/2013 z dnia 29 października 2013 r.

W 2014 r. na zadanie *Działania związane z Narodowym Programem Rozwoju Czytelnictwa*, Minister udzielił NCK dotacji celowej w kwocie 1.853 tys. zł³⁶, w tym 1.353 tys. zł na działania promocyjne wokół NPRCz oraz 500 tys. zł na program szkoleń dla księgarzy. Dotacja została zmniejszona do kwoty 482,9 tys. zł (480,5 tys. zł na działania promocyjne wokół NPRCz i 0,25 tys. zł na szkolenia dla księgarzy). NCK wykorzystało dotację w kwocie 475 tys. zł, niewykorzystaną dotację w kwocie 7.963,79 zł terminowo zwrócono do MKiDN.

W latach 2012-2014 NCK otrzymał od Ministra dotacje celowe na realizację cyklu „Narodowe Czytanie”. W 2012 r. dotację w kwocie 100 tys. zł³⁷ na *Narodowe Czytanie „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza* wykorzystano w całości. W 2013 r. dotację w kwocie 200 tys. zł³⁸ na *Narodowe Czytanie. Aleksander Fredro* wykorzystano w całości. W 2014 r. z dotacji w kwocie 242 tys. zł na *Narodowe Czytanie „Trylogii” Henryka Sienkiewicza* wykorzystano w kwocie 241,2 tys. zł, a niewykorzystaną kwotę 772,83 zł NCK terminowo zwróciło do MKiDN.

NCK terminowo złożyło do MKiDN informacje o wykorzystaniu ww. dotacji celowych (półroczną, za III kwartały i roczną).

Badaniem objęto pięć postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na realizację zadań w ramach NPRCz i kampanii społeczno-edukacyjnej *Ojczysty – dodaj do ulubionych*. Zbadano dwa postępowania w trybie przetargu nieograniczonego: na produkcję materiałów promocyjnych (toreb) Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa (53 tys. zł netto); na druk książki *Pierwsza książka mojego dziecka* posiadającej numer ISBN oraz tłoczenie płyty DVD wraz z jej zainserowaniem (53,7 tys. zł netto) oraz w trybie z wolnej ręki: na produkcję widowiska teatralnego w reżyserii Wojciecha Kościelniaka, zgodnego z autorską koncepcją reżysera, w ramach kampanii *Ojczysty – dodaj do ulubionych* w 2014 r. (619,9 tys. zł netto); na realizację widowiska artystycznego pt. *Narodowe Czytanie „Pana Tadeusza”* dnia 8 września 2012 r. w Ogrodzie Saskim w Warszawie (99,5 tys. zł netto); na napisanie wykonanie i nagranie utworu słowno-muzycznego i udział artysty w rejestracji animowanego teledysku (15 tys. zł netto).

Zamówienia zostały udzielone zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³⁹. Zamówienia w trybie z wolnej ręki dotyczące działalności twórczej lub artystycznej zostały udzielone na podstawie art. 67 ust. 1 pkt 1 lit. c ww. ustawy. Z wykonawcami zawarto umowy, potwierdzono wykonanie zamawianych usług oraz terminowo zapłacono należności.

Ponadto kontrolą objęto dwie umowy dotyczące wydatków na zadania zlecone podmiotom zewnętrznym, zawarte z wyłączeniem stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych⁴⁰, tj.: na zrealizowanie materiału programowego do emisji, inaugurującego kampanię społeczno-edukacyjną *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, będącego rejestracją telewizyjną wydarzenia w Teatrze Polskim w Warszawie w dniu 21 lutego 2012 r. (526 tys. zł brutto) oraz na zrealizowanie materiału programowego do emisji, będącego rejestracją telewizyjną wydarzenia – Gali z okazji Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego, w Teatrze Polskim w Warszawie w dniu 20 lutego 2013 r. (660,8 tys. zł brutto). Wykonawcy zrealizowali usługi i wykonalni dzieła terminowo. Faktury za wykonanie usług sprawdzono pod względem merytorycznym, formalnym i rachunkowym oraz terminowo zapłacono należności.

(dowód: akta kontroli str. 323-330, 342, 663-683, 1016-1042, 1500-1744)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

³⁶ Umowa nr 122/DF-I/2014 z dnia 24 czerwca 2014 r.

³⁷ Umowa nr 263/DF-I/2012 z dnia 24 października 2012 r.

³⁸ Umowa nr 223/DF-I/2013 z dnia 18 września 2013 r.

³⁹ Dz. U. z 2013 r., poz. 907 ze zm., dalej: ustawa Prawo zamówień publicznych.

⁴⁰ Na podstawie art. 4 ust. 3 lit. g ustawy Prawo zamówień publicznych, tj. zamówień, których przedmiotem jest nabycie, przygotowanie, produkcja lub koprodukcja materiałów programowych przeznaczonych do emisji w radiu, telewizji lub Internecie.

1. NCK, w ramach programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* zawierało w latach 2014-2015 umowy o dofinansowanie z beneficjentami z datą wsteczną, będącą terminem rozpoczęcia zadania przez beneficjentów we wniosku o dofinansowanie, tj. niezgodnie z datą faktycznego podpisania tych umów. Ponadto ww. umowy zawierano w ramach programu z datą wcześniejszą niż data dostarczenia przez beneficjentów do NCK dokumentów wymaganych w § 10 ust. 1-3 regulaminu programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* (zaktualizowanych wniosków o dotację, statutów, wyciągów z KRS, itp.).

W 2015 r. NCK zawarło 20 umów spośród 28 umów podpisanych z beneficjentami programu (71%), a w 2014 r. zawarło 11 spośród 15 objętych badaniem NIK (38% wszystkich) z datą wcześniejszą niż data faktycznego ich podpisania oraz wcześniejszą niż data zaktualizowanego wniosku i data przesłania tego wniosku wraz z wymaganymi załącznikami do NCK.

Dyrektor NCK wyjaśnił, że w świetle regulaminu programu koszty realizacji zadania muszą być ponoszone (opłacone) w okresie kwalifikowalności wydatków, tj. w terminie realizacji zadania. Z powodu braku możliwości kwalifikowalności środków przed terminem realizacji zadania, jako datę zawarcia umowy „automatycznie wskazana jest data początkowa realizacji zadania”. Wicedyrektor NCK Pan Edward Chudzik wyjaśnił, że podczas tegorocznego (2015 r.) naboru wniosków do programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* zapis w regulaminie został zmieniony. NCK utrzymało omyłkowo poprzednią procedurę zawierania umów, w związku z czym 20 umów zostało podpisanych z datą wcześniejszą, niż wpłynęły przesłane pocztą, wymagane w regulaminie dokumenty.

NIK nie podziela powyższych wyjaśnień. Zdaniem NIK podpisywanie umów z datą wsteczną nie powinno być instrumentem do umożliwienia beneficjentom realizacji wydatków, a skutecznym rozwiązaniem byłoby stosowanie w umowach zapisów umożliwiających realizację zadania od daty rozpoczęcia określonej we wniosku o dofinansowanie.

(dowód: akta kontroli str. 241-264, 336-341, 1378-1466, 1495-1499)

2. NCK udzieliło dofinansowania w 2015 r. jednemu z beneficjentów w kwocie 24 tys. zł w ramach programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, na podstawie wniosku niespełniającego wymogów formalnych, tj. podlegającemu odrzuceniu.

NCK przyjęło do rozpatrzenia i dofinansowało wniosek beneficjenta⁴¹, który nie został złożony w systemie EBOI – jak wymagał tego § 7 ust. 6 pkt 1 regulaminu programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* na 2015 r. Wniosek został złożony w systemie testowym nck-test.eboi.pl (nr wniosku: 57/15) i zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 9 *Wytycznych do programów Narodowego Centrum Kultury na rok 2015*, z powodu błędu formalnego powinien być odrzucony i niepoddawany ocenie merytorycznej. Wniosek we właściwym systemie EBOI został, za zgodą kierownika Działu Programów Dotacyjnych NCK, wygenerowany przez wnioskodawcę dopiero 21 stycznia 2015 r., czyli 9 dni po terminie regulaminowym, a jego potwierdzenie wpłynęło do NCK 23 stycznia 2015 r. Dyrektor NCK wyjaśnił, że wniosek został pierwotnie omyłkowo złożony w systemie testowym EBOI w dniu 12 stycznia 2015 r., to jest przed zakończeniem naboru. *Potwierdzenie złożenia wniosku* zostało wygenerowane i przesłane zgodnie z regulaminem programu. Wnioskodawca 21 stycznia 2015 r. przedłożył wyjaśnienie zaistniałej sytuacji, które zostało uznane przez NCK i umożliwiono złożenie wniosku we właściwym systemie po terminie zakończenia naboru.

Zdaniem NIK umożliwienie wnioskodawcy przez NCK złożenia wniosku we właściwym systemie EBOI po terminie zakończenia naboru (i następnie rozpatrzenie wniosku) naruszało § 8 ust. 4 regulaminu, który stanowi, że wnioski przesłane lub złożone po upływie terminu naboru określonego przez niniejszy regulamin, albo nieuzupełnione we wskazanym czasie nie będą rozpatrywane.

(dowód: akta kontroli str. 188-196, 241-264, 1187-1260)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W latach 2012-2015 NCK przyjęło w programach *Promocja języka polskiego* i *Ojczysty – dodaj do ulubionych* zbyt restrykcyjne zasady oceny formalnej wniosków o dofinansowanie,

⁴¹ Stowarzyszenia ŁAD Łódzkiej Akademii Dramy z Łodzi.

tj. bez możliwości dokonania korekty. W obowiązującym stanie prawnym w każdym przypadku błędu formalnego wniosek nie powinien być przedmiotem dalszego procedowania, tymczasem w naborze 2015 r. do programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* miały miejsce dwa odstępstwa od przyjętych procedur, w postaci przyjęcia do oceny merytorycznej wniosków, których potwierdzenia złożenia wpłynęły po terminie na złożenie wniosku.

W 2012 r. w regulaminie programu umożliwiono korektę błędów formalnych oraz uzupełnienie wniosku w ciągu 14 dni od momentu powiadomienia przez NCK, w przeciwnym wypadku wniosek był odrzucany z przyczyn formalnych i nie podlegał ocenie. W latach następnych możliwość korekty błędów formalnych stworzono tylko dla wniosków złożonych wcześniej niż 14 dni przed terminem zakończenia naboru (wnioski złożone później zawierające błędy formalne były odrzucane). Od 2013 r. w regulaminach programów *Ojczysty – dodaj do ulubionych* określano coraz więcej rodzajów błędów formalnych, z powodu których wnioski mogły być odrzucane: w 2012 r. – osiem, 2013 r. – 15, w latach 2014-2015 – po 19. W kolejnych naborach wzrosła również liczba wniosków odrzuconych z powodu błędów formalnych: w 2012 r. – trzy wnioski, 2013 r. – 51, 2014 r. – 83, 2015 r. – 68. Błędami formalnymi powodującymi odrzucenie były m.in. brak podpisów osób uprawnionych i pieczęci w przypadku, jeśli wnioskodawca przesłał kompletny wniosek w wersji papierowej; podanie we wniosku błędnego numeru NIP lub REGON; złożenie wniosku bez wykorzystania systemu EBOI. Jednocześnie system składania wniosków EBOI identyfikował i umożliwiał korektę tylko trzech spośród 19 potencjalnych błędów formalnych.

Zdaniem NIK pozbawienie możliwości korekty błędów formalnych wniosków złożonych w okresie 14 dni przed zakończeniem naboru, w wyznaczonym przez NCK terminie, nie zapewniało równego traktowania wnioskodawców i mogło skutkować odrzuceniem wartościowych merytorycznie projektów. Ujęcie w regulaminie zapisu, dotyczącego możliwości korekty stwierdzonych błędów formalnych w wyznaczonym przez NCK terminie, wpłynęłoby również na wyższą jakość składanych wniosków.

(dowód: akta kontroli, str. 178-264, 459-474, 1261-1334)

2. Uwaga NIK dotyczy wykluczenia w 2015 r. wspierania w programie *Ojczysty – dodaj do ulubionych* projektów wnioskodawców ze wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców. W regulaminach programu na lata 2012-2014, w kryteriach oceny wniosków przyznawano punktację za działania m.in. w kryterium społecznym: wyrównywanie szans w dostępie do kultury, w szczególności na terenie wiejskim lub miejsko-wiejskim, lub w małym mieście (do 20 tys. mieszkańców) oraz na terenach ubogich w podmioty prowadzące działalność kulturalną, co dawało 30 pkt na 100 możliwych do zdobycia. W regulaminie, zatwierdzonym przez Ministra, na 2015 r. pozostawiono jedynie zapis dotyczący terenów ubogich w podmioty prowadzące działalność kulturalną, co mogło wpłynąć na obniżenie szans podmiotów (wnioskodawców) ze wsi, małych miejscowości i miast.

Wicedyrektor NCK wyjaśnił, że wycofanie preferencji dla miejscowości do 20 tys. mieszkańców było działaniem celowym, wyrównującym szanse wszystkich wnioskodawców. Liczba mieszkańców nie jest miarodajnym kryterium przy ocenie wartości społecznej danego projektu, a problem braku dostępu do kultury nie dotyczy wyłącznie niewielkich miejscowości, lecz również zaniedbanych dzielnic wielkich miast. Działanie na terenach o utrudnionym dostępie do kultury jest wskazane w kryteriach w regulaminie programu jako preferowane i punktowane przy ocenie merytorycznej wniosku, zaś projekty realizowane przez podmioty w dużych miastach docierają do większej liczby odbiorców, dzięki czemu cel programu – podnoszenie świadomości językowej – może być realizowany w sposób bardziej efektywny.

NIK nie podziela powyższego wyjaśnienia. Wykluczenie wspierania projektów wnioskodawców ze wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców mogło wpłynąć na to, że w 2015 r. najwięcej beneficjentów pochodziło z województw łódzkiego i mazowieckiego (odpowiednio 10 i dziewięć na 28 dofinansowanych projektów), głównie z dużych miast: osiem z Łodzi i dziewięć z Warszawy.

(dowód: akta kontroli, str. 178-187, 258-264, 459-474, 693-706, 936-956, 1138-1158)

NCK prawidłowo wykorzystało i rozliczyło dotacje celowe udzielone przez Ministra na realizację zadań związanych z promocją czytelnictwa. Centrum, poza stwierdzonymi nieprawidłowościami, prawidłowo dokonywało oceny wniosków o dofinansowanie, wyboru beneficjentów oraz rozliczenia dofinansowania udzielonego beneficjentom programów dotyczących promocji języka polskiego.

Stwierdzona nieprawidłowość polegała na zawieraniu w latach 2014-2015 umów z beneficjentami niezgodnie z datą faktycznego ich podpisania oraz z datą wcześniejszą niż data dostarczenia przez beneficjentów dokumentów wymaganych w regulaminie programu. Zdaniem NIK nieprawidłowość ta nie wpłynęła na realizację umów o dofinansowanie oraz celów programów *Ojczysty – dodaj do ulubionych*. W naborze programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* w 2015 r. NCK udzieliło dofinansowania w kwocie 24 tys. zł beneficjentowi na podstawie wniosku niespełniającego wymogów formalnych, tj. podlegającemu odrzuceniu.

Uwagi NIK dotyczyły zbyt restrykcyjnych zasad oceny formalnej wniosków oraz wykluczenia przez NCK w 2015 r. wspierania w projektów beneficjentów ze wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców poprzez rezygnację w ocenie wniosków z kryterium społecznego, promującego projekty beneficjentów ze wsi oraz małych miast i miejscowości.

3. Efekty realizacji programów oraz dotacji w zakresie upowszechniania i rozwoju czytelnictwa

3.1. Efekty programów dotacyjnych

Opis stanu faktycznego

Celem strategicznym programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* było kształtowanie twórczych, odpowiedzialnych i świadomych postaw wobec języka polskiego, budowanie kompetencji językowych, doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym poprzez realizację projektów popularyzujących wiedzę o języku. W latach 2012–2014 NCK dofinansowało łącznie realizację 94 projektów kształtujących twórcze, odpowiedzialne i świadome postawy wobec języka polskiego, budujących kompetencje językowe i doskonalących umiejętności posługiwania się językiem ojczystym, natomiast w roku 2015 – realizację 28 takich projektów.

NCK monitorowało efekty programów poprzez określanie mierników wskazujących stopień realizacji celów, przyjętych w programach dotacyjnych, w umowach o udzielenie dotacji zawieranych z Ministrem oraz w umowach z beneficjentami.

W ramach programu *Promocja języka polskiego* realizowanego 2012 r., a następnie w kolejnych edycjach programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, dofinansowywane miały być projekty edukacyjne oparte na interakcji i współdziałaniu, dotyczące języka polskiego, budujące kompetencje językowe i komunikacyjne, kierowane do wszelkich grup wiekowych z uwzględnieniem dzieci i młodzieży. W umowie dotacji celowych nie były określane wartości mierników efektywności programu, natomiast wyszczególniano podział zadań i kwoty dotacji dla poszczególnych beneficjentów.

W 2012 i 2013 r. w umowach dotacji celowych nie określano mierników realizacji zadań. W części opisowej informacji o wykorzystaniu dotacji NCK informowało tylko o zrealizowaniu celu poprzez wskazanie liczby beneficjentów oraz stwierdzenie, że projekty zrealizowano zgodnie z planem. Na 2015 r. w umowie dotacji celowej nie określono mierników osiągniętych efektów rzeczowych zadania.

W 2014 r. cele programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* zostały osiągnięte, poprzez udzielenie dotacji 28 z planowanych 29 beneficjentów (10 beneficjentom – samorządowym instytucjom kultury oraz 18 – organizacjom pozarządowym), co wynikało z rezygnacji jednego beneficjenta z udziału w programie.

(dowód: akta kontroli str. 1485-1494)

W programach *Ojczysty – dodaj do ulubionych* wskaźniki realizacji projektu określali wnioskodawcy w złożonych wnioskach o dofinansowanie. Integralną częścią wniosku, poddawaną ocenie przez Zespół Oceniający była tabela „Wykaz wskaźników przewidywanych rezultatów realizacji zadania”. Rodzaj wskaźników, które wnioskodawcy

powinni wykazać na etapie wypełniania formularza wniosków był w latach 2012-2015 każdorazowo określany przez NCK. Przykładowo, w programie realizowanym w 2015 r. NCK określiło wskaźniki monitorowania efektów zadania: liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych (impresz odbywających się w ramach projektu, np. warsztat, koncert, konferencja, gra), liczba odbiorców wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych (w tym unikalnych użytkowników odwiedzających stronę internetową), liczba uczestników warsztatów, liczba i nakład publikacji/wydawnictw (także publikacji elektronicznych), liczba artystów, ekspertów i wolontariuszy zaangażowanych w realizację zadania oraz liczba partnerów, poza głównym organizatorem, zaangażowanych w realizację zadania (partnerzy wymienieni we wniosku, wnoszący wkład merytoryczny, rzeczowy lub finansowy). W przypadku stwierdzenia różnic pomiędzy wskaźnikami realizacji zadania wynikającymi z umowy a wskaźnikami wykazanymi w raporcie końcowym NCK występowało do beneficjentów o wyjaśnienia.

Ustalenie przez NCK wartości mierników koniecznych do osiągnięcia przez beneficjentów programu na etapie naboru wniosków (zastosowanie jednego, czy kilku zakresów wartości dla wszystkich wnioskodawców) nie było możliwe, ponieważ wartość mierników możliwych do osiągnięcia była inna w przypadku każdego projektu i zależała zarówno od rodzaju zadania, jak i od wysokości środków finansowych i innych zasobów, którymi dysponował wnioskodawca.

(dowód: akta kontroli str. 265-278)

Efektami dotowanych projektów, wykazanymi w raportach końcowych beneficjentów programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* za rok 2014, było zorganizowanie przez beneficjentów 339 wydarzeń kulturalnych, w których wzięło udział 735.995 osób (w tym unikalnych użytkowników stron www), 4.105 uczestników wzięło udział w 471 godzinach warsztatów, wydano 587 publikacji (także elektronicznych), współpracowano z 324 artystami i ekspertami, zaangażowano 122 partnerów wnoszących wkład merytoryczny, rzeczowy lub finansowy oraz 228 wolontariuszy. Realizacja każdego z projektów kończyła się raportem końcowym zawierającym ewaluację realizacji zadania.

Nie było możliwe dokonanie przez NCK pomiaru skuteczności realizowanych projektów i ich wpływu na rozwój czytelnictwa za pomocą mierzalnych wskaźników liczbowych, ponieważ zbadanie wpływu programu na postawy, kompetencje i umiejętności językowe wymagałoby opracowania specjalnego badania, uwzględniającego na poziomie metodologicznym aspekty psychologiczne, socjologiczne i lingwistyczne. Dodatkowym utrudnieniem było duże zróżnicowanie pod względem formy realizowanych projektów, których efekty się nie sumowały, przy jednocześnie ich małej liczbie (ok. 30 projektów w jednym naborze).

W zbadanej próbie 45 raportów końcowych (po 15 z każdego roku w latach 2012-2014) z wykonania zadania w ramach programu *Promocja języka polskiego* i *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, w dwóch przypadkach beneficjenci nie osiągnęli zaplanowanych w umowach wartości wskaźników. W ocenie NCK nie miało to wpływu na prawidłowe zrealizowanie celu dofinansowanego zadania i całego programu.

(dowód: akta kontroli str. 265-278)

3.2. Efekty działań w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2014-2020

Opis stanu faktycznego

Ogłoszony 25 października w 2013 r. przez Ministra NPRCz 2014-2020 swym zasięgiem objął promocję i upowszechnianie czytelnictwa i książki wśród nieczytających, wspieranie wydawania wartościowej literatury i czasopism kulturalnych, szkolenie księgarzy, regulacje prawne dotyczące rynku książki. W 2013 r. NCK zrealizowało zadanie pn. *Promocja Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa* i osiągnęło planowane mierniki w wartościach: liczba wyprodukowanych spotów reklamowych – 2 (zaplanowano 3); liczba programów – 2, zrealizowano 50; liczba spotkań promujących program – 2, liczba prezentacji związanych z programem – 1, zrealizowano 2; liczba wyprodukowanych gadżetów promocyjnych – 300; liczba logotypów promujących program – 3.

W 2014 r. NCK w ramach NPRCz zrealizowało program dotacyjny *Ojczysty – dodaj do ulubionych* i osiągnęło założone efekty: liczba zaplanowanych zadań w programie (około 30) została wykonana – dofinansowanie przyznano 29 beneficjentom, a na koniec roku wskaźnik wyniósł 28, wobec rezygnacji jednego beneficjenta z udziału w programie. Liczba odbiorców pośrednich i bezpośrednich zadań zrealizowanych w ramach programu: min. 30.000 - została przekroczona i wyniosła 735.995 osób⁴².

Program szkoleń dla księgarzy miał pomóc w uzyskaniu nowych kompetencji zawodowych, służyć podniesieniu prestiżu księgarni i zmianie postrzegania ich funkcji przez społeczeństwo w centra kultury i miejsca spotkań. Cele szczegółowe to: zwiększenie zaangażowania księgarzy w obiegi kultury, zwiększenie świadomości księgarzy i ich wpływu na rozwój zaangażowania lokalnych społeczności w uczestnictwo w kulturze, zapewnienie możliwości wymiany doświadczeń pomiędzy uczestnikami szkoleń, zwiększenie kompetencji z zakresu współpracy i partnerstwa w społeczności lokalnej, nowych technologii oraz pozyskiwania środków na działalność kulturalną. Założone efekty programu w 2014 r.: liczba przeszkolonych księgarzy – 100 księgarzy, liczba materiałów edukacyjnych (w tym scenariuszy) – minimum 12 materiałów, ogólna ocena jakości szkoleń na podstawie ankiet ewaluacyjnych – minimum 70% zadowolonych i zdecydowanie zadowolonych – nie zostały przez NCK osiągnięte z powodu przekazania realizacji tego zadania przez Ministra innej instytucji kultury. Wykonany został natomiast miernik w umowie dotacji celowej: liczba partnerów zaangażowanych w realizację projektów dla księgarzy osiągnęła zaplanowaną wartość 4.

Celem kampanii promocyjnej NPRCz było m.in. uświadomienie istnienia i funkcjonowania NPRCz, stworzenia rozpoznawalnej i identyfikowalnej pozytywnie marki NPRCz i wskazanie czytelnictwa jako obszaru wyraźnego zainteresowania i przedmiotu wspierania przez rząd oraz promocja realizowanych programów jako stymulatorów wzrostu czytelnictwa. Efekty kampanii promocyjnej NPRCz, mierzone liczbą zrealizowanych działań w 2014 r. zaplanowaną na 50 nie zostały przez NCK osiągnięte z powodu przekazania realizacji zadania przez Ministra innej instytucji kultury. Osiągnięto natomiast zaplanowane w umowie dotacji celowej mierniki zadania, tj.: liczbę odbiorców wydarzeń kulturalnych – 78.000 osób, liczbę odbiorców kampanii społecznej – 78.000 osób, liczbę partnerów zaangażowanych w realizację zadania – 14.

(dowód: akta kontroli str. 1020-1042, 1467-1494)

3.3. Efekty kampanii społeczno-edukacyjnej *Ojczysty – dodaj do ulubionych*

Opis stanu faktycznego

Celem kampanii była promocja języka polskiego, kształtowanie świadomości językowej Polaków, zwiększenie zainteresowania językiem polskim oraz propagowanie dobrych wzorców językowych. NCK co roku organizowało uroczystą Galę Języka Ojczystego, podczas której wręczany był medal „Zasłużony dla Polszczyzny”. Zrealizowano działania w mediach i w Internecie, którym przyświecało przekonanie o konieczności ochrony języka jako narzędzia komunikacji i nośnika tożsamości.

W 2012 r. wszystkie zaplanowane w umowie dotacji celowej efekty rzeczowe (mierniki efektywności zadania) zostały osiągnięte: liczba wydarzeń kulturalnych w ramach zadania – 8, liczba uczestników wydarzeń kulturalnych – 1.000.000, liczba przyznanych nagród – 15, liczba partnerów lub instytucji zaangażowanych w realizację projektu – 10.

W 2013 r. zaplanowane w umowie dotacji celowej efekty rzeczowe osiągnęły lub przekroczyły planowane wartości: liczba wydarzeń kulturalnych w ramach zadania – plan 2, wykonano 3, liczba odbiorców wydarzeń kulturalnych – plan 350.000, wykonanie 355.000, liczba artystów zaangażowanych w realizację zadania – 100, liczba przyznanych nagród – plan 10, wykonano 8, liczba osób (poza artystami) zaangażowanych w realizację projektu – 80, liczba wyprodukowanych spotów telewizyjnych – 2. W 2014 r. zaplanowane w umowie dotacji celowej efekty rzeczowe zostały osiągnięte lub przekroczyły planowane wartości: liczba wydarzeń kulturalnych w ramach zadania – 1; liczba odbiorców wydarzeń

⁴² Dane NCK uzyskane na podstawie raportów końcowych beneficjentów.

kulturalnych – 10.000; liczba artystów zaangażowanych w realizację zadania – 120; liczba przyznanych nagród – plan 10, wykonano 30; liczba osób (poza artystami) zaangażowanych w realizację projektu – 70; liczba wyprodukowanych spotów telewizyjnych – 1.

W latach 2012-2014 wyprodukowano siedem spotów telewizyjnych oraz trzy radiowe, poświęcone tematyce poprawności językowej i dbałości o nią. W 2013 r. wyprodukowano również teledysk dla dzieci, przedstawiający animowany alfabet. Spoty dotyczące kultury języka pt. „Masakra” i „Ojciec i córka” zostały wykorzystane w cyfrowej wersji podręcznika do języka polskiego dla uczniów klasy 6 szkoły podstawowej. Ugruntowaniu efektów kampanii służyły także atrakcyjne gadżety, będące nagrodami w konkursach i dyktandach.

Miarą efektywności kampanii społeczno-edukacyjnej *Ojczysty – dodaj do ulubionych* jest także liczba ponad 72.000 aktywnych użytkowników profilu na portalu Facebook, korzystających z poradni językowej (wobec zaplanowanej na koniec 2014 r. wartości miernika liczby fanów na Facebooku – 40.000 osób), czy oglądalność spotów w Internecie, propagujących czytanie⁴³.

Ponadto, na efekty działania w ramach kampanii składały się imprezy kulturalne i edukacyjne, m.in.: wystawa zabytków języka polskiego w Pałacu Krasińskich w Warszawie, Rymoliryktando, wsparcie Ogólnopolskiego Dyktanda w Katowicach, Imieniny Jana Kochanowskiego. NCK powołało do życia serię wydawniczą *„Ojczysty – dodaj do ulubionych”*, która ma na celu ukazanie bogactwa języka polskiego, propagowanie wiedzy o języku polskim i poprawności językowej. W ramach serii ukazały się książki: *„Etyczny i pragmatyczny. Polskie dyskursy polityczne po 1989 roku”*, *„Oblicza polszczyzny”*, *„Haiku”* (dwa tomy) oraz *„Polski z urzędu. O poprawności języka urzędowego”*.

Zainteresowanie kampanią zwiększały takie działania, jak coroczna, prestiżowa Gala Języka Ojczystego, czy debata „Polszczyzna czterech pokoleń” z udziałem wybitnych znawców języka polskiego. Kampania promowała dzieła literatury polskiej. Jedną z Gal Języka Ojczystego była poświęcona lekturom szkolnym, kolejna Julianowi Tuwimowi, co służyło promocji czytelnictwa.

Kampania *Ojczysty – dodaj do ulubionych* została uznana przez jury V edycji konkursu „Kampania Społeczna Roku”, organizowanego przez Fundację Komunikacji Społecznej w Warszawie, za najlepszą kampanię roku 2012 spośród organizowanych przez instytucje publiczne.

Efektom rzeczowym działań z zakresu upowszechniania czytelnictwa, osiągniętym w ramach współpracy z Fundacją ABCXXI Cała Polska Czyta Dzieciom w 2012 r. było wydanie *Pierwszej książki mojego dziecka* wraz z płytą DVD, w pilotażowym nakładzie 6.000 egzemplarzy. Osiągnięto wartości zaplanowanych pozostałych mierników – liczba przedsięwzięć edukacyjnych – 1, liczba partnerów lub instytucji zaangażowanych w realizację projektu – 1.

(dowód: akta kontroli str. 343-365, 546-597, 624-662, 750-819, 1065-1095, 1359-1377)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Uwaga NIK dotyczy wykazania w informacji o wykorzystaniu dotacji celowej za IV kwartał 2012 r. niezgodnej ze stanem faktycznym wartości miernika, tj. liczby 8.000 wydanych egzemplarzy książki *Pierwsza książka mojego dziecka*. W umowie dotacji celowej nr 137/DF-I/2012 z dnia 18 września 2012 r. na wydanie publikacji *Pierwsza książka mojego dziecka* wartość planowanego miernika – liczba wydanych egzemplarzy wynosiła 8.000 sztuk. Aneks nr 1 z dnia 26 listopada 2012 r. zmniejszył koszt druku książki z 84.000 zł do 70.000 zł, nie zmniejszając wartości miernika. Wartość zrealizowanego miernika zgodnie z przedłożoną przez wykonawcę dokumentacją przetargową i fakturą wykonawcy wyniosła 6.000 sztuk.

⁴³ Spot „Ojczysty” miał ponad 144.000 wyświetleń w ciągu dwóch tygodni od zamieszczenia na Youtube, a teledysk „Alfabet” emitowany na antenie TVP ABC od czerwca 2014 r. obejrzało ponad 10.000 osób.

Główna Księgowa NCK Pani Bernarda Ambrożkiewicz wyjaśniła, iż wykazanie w załączniku do informacji wartości zrealizowanego miernika na poziomie wartości planowanej, tj. 8.000 sztuk stanowiło oczywistą pomyłkę pisarską i zadeklarowała stosowną korektę.

NIK przyjmuje powyższe wyjaśnienie, wskazując jednocześnie na konieczność wzmocnienia mechanizmów kontrolnych w celu wykluczenia pomyłek w sporządzanych informacjach o wykorzystaniu dotacji celowych.

(dowód: akta kontroli str. 366, 651-662)

Ocena cząstkowa

Wskaźniki efektywności projektów realizowanych przez beneficjentów w ramach programów dotacyjnych *Promocja języka polskiego* i *Ojczysty – dodaj do ulubionych* zostały w większości osiągnięte (nie osiągnięto wskaźników w 2 z 45 objętych badaniem projektów w latach 2012-2014). Cele programów dotacyjnych *Promocja języka polskiego*, *Ojczysty – dodaj do ulubionych* zostały osiągnięte.

NCK osiągnęło w 2012 i 2014 r. wszystkie planowane mierniki efektywności w zawartych z Ministrem umowach o udzielenie dotacji celowych na *Kampanię społeczno-edukacyjną Ojczysty – dodaj do ulubionych*. Nieosiągnięcie w 2013 r. jednego z sześciu planowanych mierników (liczby przyznanych nagród) nie miało wpływu na realizację celów kampanii. Efektami rzeczowymi kampanii w latach 2012-2014 było m.in. zorganizowanie 12 wydarzeń kulturalnych dla 1.365.000 odbiorców, wyprodukowanie siedmiu spotów telewizyjnych i trzech radiowych, poświęconych tematyce poprawności językowej oraz wzrost do 72.000 aktywnych użytkowników profilu kampanii na portalu społecznościowym Facebook.

W zakresie działań związanych z NPRCz na 2014 r. NIK zauważa, że pomimo opracowania założeń kampanii promocyjnej NPRCz nie udało się jej zrealizować w całości. Nie zrealizowano szkoleń dla księgarzy, pomimo podjęcia zaawansowanych działań nad opracowaniem ich koncepcji i ankiety potrzeb szkoleniowych, co spowodowane było przekazaniem tych zadań innej instytucji kultury.

Zdaniem NIK wydanie i dystrybucja książki pt. *Pierwsza książka mojego dziecka* stanowiły przykład dobrej praktyki w dziedzinie promowania czytelnictwa oraz były działaniem inicjującym zainteresowanie książką u dzieci i ich rodzin. Kontynuacja tego programu mogłaby być wymiernym wkładem w ramach sprawowanego przez państwo mecenatu nad rozwojem czytelnictwa w Polsce.

Uwaga NIK dotyczyła wykazania w informacji o wykorzystaniu dotacji celowej osiągniętej wartości miernika liczby wydanych egzemplarzy książki pt. *Pierwsza książka mojego dziecka* niezgodnie ze stanem faktycznym.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁴, wnosi o:

1. Zawieranie umów o dofinansowanie z beneficjentami w dacie zgodnej z faktyczną datą ich podpisania oraz wprowadzenie do umów zapisów umożliwiających realizację zadania od daty rozpoczęcia określonej we wniosku o dofinansowanie.
2. Dokonanie korekty informacji rocznej o wykorzystaniu dotacji celowej na realizację zadania *Pierwsza książka mojego dziecka* w zakresie miernika liczby wydanych egzemplarzy książki oraz przekazanie skorygowanej informacji Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
3. Rozważenie wprowadzenia w programach *Ojczysty – dodaj do ulubionych* kryteriów umożliwiających wspieranie projektów wnioskodawców ze wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców.

⁴⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096; dalej: ustawa o NIK.

4. Rozważenie wprowadzenia w regulaminie programu *Ojczysty – dodaj do ulubionych* zapisu, umożliwiającego dokonywanie przez wnioskodawców korekty błędów formalnych we wnioskach złożonych do dnia zakończenia naboru.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

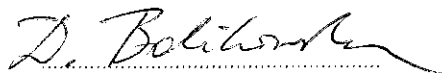
W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

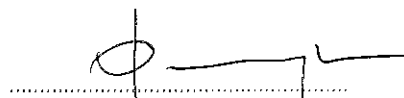
Warszawa, dnia 8 października 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego

Kontroler
Danuta Bolikowska
główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Piotr Prokopczyk

podpis

Podpis

